

Vier vrienden

Novelle

De nieuwe novelle van Milan Kundera, *Het feest der onbeduidendheid* is geen rechttoe-rechtaan verhaal, maar een knap in elkaar gezet bouwwerk van ideeën, gedachtes en observaties. Door Tryntsje ter Steege.

De nieuwe novelle van Milan Kundera, *Het feest der onbeduidendheid*, gaat over de vier Parijse vrienden Alain, Charles, Ramon en Caliban. Deze heren van middelbare leeftijd ontmoeten elkaar in de Jardin du Luxembourg, in het café, op een feest, of bij een van de vrienden thuis, om te praten over wat hen bezighoudt, en wat dat met hen doet. Een eenvoudig gegeven, uitgewerkt in een overzichtelijke structuur: 108 pagina's, onderverdeeld in zeven delen, die weer zijn onderverdeeld in korte hoofdstukjes, allemaal met duidelijke, veelzeggende titels als 'Alain en Charles denken vaak aan hun moeder' en 'Ramon discussieert met Alain over het naveltijdperk'. Het taalgebruik is soepel, de dialogen zijn over het algemeen goed te volgen, maar eenvoudig of onbeduidend is dit boek geenszins – zoals men mag verwachten van deze auteur, en van een boek met deze titel.

Het feest der onbeduidendheid is uiteindelijk ook een feest van dubbelzinnigheid

Alain is wat jonger dan zijn vrienden (en heeft een nog veel jongere vriendin) en hij denkt vaak en veel aan zijn moeder die hem als baby bij zijn vader achterliet. Hij voert denkbeeldige gesprekken met haar en probeert zich haar beweegredenen voor te stellen, en het is vanwege de laatste ontmoeting met zijn moeder dat hij zo gefascineerd is door navels. Charles organiseert cocktailparty's bij mensen thuis, en Caliban – een bijnaam die is blijven hangen na zijn laatste succesvolle rol als acteur – helpt hem daarbij als kelner. Ramon is net gepensioneerd en hij is vooral degene op zoek naar een goed humeur, want "alleen vanaf de toppen van het eindeloos goede humeur kun je beneden in de diepte de eeuwige domheid van de mensen observeren en erom lachen."

De personages lijken mensen van vlees en bloed met een eigen wil, maar zijn tegelijkertijd slechts hulzen voor de ideeën van de schrijver. De verhouding tussen schrijver, verteller en personages is interessant en dubbelzinnig: Ramon heeft het over "onze meester die ons heeft verzonnen", de schrijver/verteller stelt "voor al mijn personages hangt er

Milan Kundera. Foto: EPA

een sluier van droefheid over dit avondje", en de verteller maakt zich er soms gemakkelijk van af: "Toen Alain zijn vrienden een week later weer zag in een kroeg (of bij Charles

thuis, daar wil ik vanaf zijn)." Deze manier van vertellen, en ook de gesprekken die de personages voeren, zijn in de context van het verhaal volkomen geloofwaardig, maar tegelij-

kertijd volkomen absurd, en dragen allemaal bij aan het overkoepelende thema van de onbeduidendheid en de grap; "aan die onzin, die hem nu juist fascineerde omdat het allemaal geen enkele zin had."

Onbeduidendheid

Het uithalen van een grap, het vertellen van een leugen (al dan niet om bestwil), het verzinnen van een verhaal of verklaring dient als verzet tegen de onbeduidendheid, maar ook tegen zaken die de vrienden niet kunnen duiden. Niet alleen Alain fantaseert zijn moeder bij elkaar, ook Caliban, de werkeloze acteur, bedenkt een nieuwe identiteit als Pakistaanse kelner op de cocktailparty's van Charles, met bijbehorende maar niet-bestaande taal. Een onbeduidende grap, want het gewenste effect blijft uit. Charles

dan, verzint een marionetten-theaterstuk op basis van een anekdote over Stalin; „Het is maar een grap, een stommeit, ik schrijf het niet, ik stel het me alleen voor, maar wat moet ik als ik niks anders leuk vind..." Men moet de onbeduidendheid uitdagen om haar te kunnen omarmen – het is Ramon die zich dat tegen het einde realiseert. De novelle ont-aardt uiteraard in een feest der onbeduidendheid, een viering van de essentie van het bestaan, met een uitbundige, humoristische, doldwaze samenkoms in de Jardin du Luxembourg.

Het feest der onbeduidendheid is uiteindelijk ook een feest van dubbelzinnigheid. Je kunt er alles mee en je kunt er niets mee. Kundera en zijn personages bewandelen een dunne lijn tussen interessante theorieën en absurde ideeën, tussen een grap en een leugen, tussen een goed en een slecht humeur, tussen bewondering en onbegrip. Het is zo'n boekje

Het is zo'n boekje waar je op elke pagina wel een paar zinnen wilt onderstrepen

waar je op elke pagina wel een paar zinnen wilt onderstrepen om er later nog eens over na te denken, en dat je meteen wilt herlezen om te ontdekken hoe het zit, wat er nu precies is gebeurd, wat je als lezer hebt gemist. Om dan bij een tweede lezing weer allerlei andere verbanden te ontdekken. Het is tegelijkertijd lichtvoetig en zwaarmoedig, fascinerend en frustrerend – overal kan iets of niets achter zitten.

De novelle is geen rechttoe-rechtaan verhaal, maar een knap geconstrueerd bouwwerk van ideeën, gedachtes en observaties. Enige voorkennis van Kundera's andere werk, zijn thematiek, en zijn ironie kan handig zijn. Wat er staat leest gemakkelijk – Kundera schrijft (en Martin de Haan vertaalt) lichtvoetig – maar wat het betekent heeft meer tijd nodig om door te dringen. En misschien betekent het wel niets, hoe erg zou dat zijn?

i Het feest der onbeduidendheid. Milan Kundera. Ambo/Anthos. 14,99 euro. Vertaald door Martin de Haan

Milan Kundera

Milan Kundera werd geboren in Tsjechië, maar woont sinds 1975 in Frankrijk; hij schreef zijn laatste drie romans *Traagheid*, *Identiteit* en *Onwetendheid* in het Frans. Kundera debuteerde in 1967 met *De grap*, waarin een als grap bedoelde ansichtkaart in de verkeerde politieke handen valt, met grote gevolgen voor alle betrokkenen. Kundera's grote

meesterwerk, *De ondraaglijke lichtheid van het bestaan* verscheen in 1984, dit jaar precies dertig jaar geleden. De afgelopen jaren publiceerde de inmiddels 85-jarige schrijver voornamelijk essays over zijn eigen literatuuropvatting en de romankunst in het algemeen. *Het feest der onbeduidendheid* is Kundera's eerste roman in bijna vijftien jaar.